

SİYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL DİL KULLANIM BİÇİMLERİ

Nuray ALAGÖZLÜ*, Sevgi ŞAHİN**

Özet: Doğal dil kullanımında kimi söylemler konuşan kişinin toplumsal imgesini veya “yüz”ünü zedeleyecek türdendir. İlk olarak Goffman (1956) tarafından ortaya atılan “yüz” kavramı olumsuz ve olumlu yüz olarak tanımlanabilir. Edimbilimde “olumlu yüz”, kişinin onaylanma ve kabul edilme isteğidir. “Olumsuz yüz” ise bir yükümlülük altına girmeme veya rahatsız edilmeme ihtiyacı olarak tanımlanır. Bu çalışmada öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarının kayıtları veri tabanı olarak kullanılarak, Türk parlamento söyleminde en çok kullanılan kişisel yüzü zedeleyen söylemlerin araştırılması hedeflenmiştir. Daha sonra bu söylemlerin hangi İncelik stratejileri kullanılarak gerçekleştirildiği Brown ve Levinson’un (1987) ortaya koyduğu İncelik Kuramı çerçevesinde önerilen dört strateji ışığında değerlendirilmiştir. Bunlar Yalın/Sade İncelik Stratejisi (Bald-on record strategy), Olumlu İncelik Stratejisi (Positive politeness strategy), Olumsuz İncelik Stratejisi (Negative politeness strategy) ve Dolaylı İncelik Stratejisi (Off-record indirect strategy)’dir. Ayrıca, Meclis içerisinde güç ilişkileri, iktidar partisi ve muhalefet partisi kimliği ile dengelendiği ve bu iki grup içinde üyeler birbirlerine bir birliktelik duygusu ile bağlı oldukları için veri içinde bu iki gruba ait milletvekillerinin benimsediği stratejilerin farklılık gösterecekleri düşünüldüğünden bu tür söylemlerin bu iki siyasal ve sosyal gruba göre dağılımına bakılmıştır. Sonuç olarak, bütüncü içindeki kişisel yüzü zedeleyen söylemler genel olarak değerlendirildiğinde, çoğunlukla muhalefet partisi tarafından gerçekleştirilen hakaretler yine çoğunlukla açık ve doğrudandır. “Adam karalama” yöntemi ile dinleyicinin saygınlığını rencide ederek ve kişiliğine saldırı yaparak iktidar partisinin olumlu yüzünü ve saygı beklentisini bozmaktadır. Hakaretler, yapılan işe veya icraata yönelilmekten çok kişisel özelliklere ve yetersizliklere odaklanmıştır. Suçlama söylemi yine daha çok muhalefet tarafından iktidar partisine açık ve doğrudan yöneltilmiştir. Onaylamama söyleminde ise durum farklı olarak iktidar lehinedir. Daha çok iktidar partisi onaylamamaktadır. Dolayısıyla, bu tartışma ortamında muhalefetten gelen suçlamalar ve hakaretler iktidar partisince kabul görmemektedir. Ancak muhalefet partisinden açık ve doğrudan suçlama ve hakaretlerine iktidar partisi kapalı ve örtük olarak onaylamamayı tercih etmektedir. Bu da iktidar partisinden hem olumlu hem de olumsuz yüzünü koruma çabası olarak değerlendirilebilir. Bir yandan saygınlığını kaybetmemeye çalışırken bir yandan da suçlama veya hakaretleri onaylamayarak geleceğe yönelik kısıtlamalardan kaçınmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., Başkent Üniversitesi

** Arş. Gör., Başkent Üniversitesi

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Siyasi söylem içerisindeki bu söylemlerin İncelik Kuramı çerçevesinde betimlenmesi halihazırda siyasi söylem katılımcılarının konuşmalarında kullanılan üslubun ne derece “incelik” yansıttığı hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Ayrıca, çalışma, söylem ve güç dengeleri arasındaki etkileşimi örneklemekle birlikte, dengelerin üretilen söylemde farklılıklar yarattığını göstermekte ve sosyal veya siyasi anlamda güç sahibi olanların her zaman güç göstergesi söylemleri tercih etmediğini vurgulamaktadır.

Anahtar sözcükler: güç, yüz, siyasi söylem, yüzü zedeleyen söylemler, İncelik Kuramı

Power and Pragmatic Use of Language in Political Discourse

Abstract: *Some speech acts in natural discourse are those which degrade speaker's social image or “face”. The term “face” first coined by Goffman (1956) may be of two kinds; positive and negative face. In pragmatics, positive face is the desire to be approved and accepted by others, whereas negative face refers to the need to avoid any imposition or burden in order to be independent in communication. In the present study, using the Turkish Grand National Assembly archive records as data corpus, within Turkish parliamentary discourse, first, the most frequently resorted face threatening acts are scrutinized. Later, the strategies with which those acts are realized are assessed with the help of the taxonomy of politeness by Brown and Levinson (1987) under Politeness Theory composing four strategies. These are Bald on record strategy, Positive Politeness Strategy, Negative Politeness strategy, and Off-record Indirect Politeness Strategy. As power relations are balanced upon the identities of the opposing party and the ruling party in the assembly and the members of those parties are tied together with the feelings of solidarity, it is considered that the strategies adopted by two groups would be different and it is also looked into the scattering of the strategies among these two political groups. The results of the analysis revealed that the members of parliament are generally resorted to insults, accusations and disapprovements. Insults are directed mostly by the members of the opposing party adopting bald on record strategy. The arguments involve myriad ad hominem fallacies, which attack on the speakers' positive face, threatening the speakers esteem and reputability. Insults center around unfavoured or weak personality traits and perceived incapacities of the speakers' rather than operations or performances. Similar to the insults, accusations are mostly direct and clearly stated towards the ruling party. The use of disapprovements is in favor of the ruling party, that is; the ruling party does not approve the most. Insults and accusations from the opposing party are accepted by the ruling party. However, direct and clear accusations and insults meet implicit indirect disapprovements by the ruling party. This might be interpreted as an attempt to save positive and negative face of the ruling party. They protect their self-esteem and avoid future impositions by disapproving Description of face threatening acts in Turkish parliamentary discourse is of value in giving an idea about how the members of parliament avoid politeness strategies in parliamentary arguments in Turkish parliamentary setting. Pinpointing that there exists an interaction between discourse and socio-political power, which influences discourse, this study*

demonstrates that socio-politically influential party does not always prefer face threatening acts as signs of power talk.

Key words: *power, face, political discourse, face threatening acts, Politeness Theory*

1. Giriş

Kişisel ya da toplumsal imge ile bağdaştırılan “yüz” kavramı ilk olarak Goffman (1956) tarafından kullanılmış ve olumlu ve olumsuz yüz olarak iki şekilde tanımlanmıştır. Olumlu yüz, kişinin onaylanma ve kabul edilme isteğidir. Olumsuz yüz ise bir yükümlülük altına girmeme veya rahatsız edilmeme ihtiyacıdır. Bir sosyal iletişimde kişiler birbirlerinin olumlu toplumsal “yüz”lerini korumaya çalışırlar. Bir kişi kaybedilebilen, sürdürülebilir veya artırılabilen bir kişisel veya toplumsal yüze sahiptir. Konuşucular, bu nedenle iletişimlerinde olumlu kişisel imgeyi zedelemeyecek ya da bu etkiyi azaltacak çeşitli söylem stratejileri benimserler. Karşılarındaki dinleyiciyi utandırmayacak veya rahatsız etmeyecek söylemler üretmeye çalışırlar. Ancak, doğal dil kullanımında kimi söylemler konuşan kişinin toplumsal imgesini zedeleyecek türdendir. Bu tür söylemler, iletişimde katılımcılardan herhangi birinin olumlu ya da olumsuz toplumsal imgesini tehdit eden ya da ona zarar veren sözel eylem ve stratejiler olarak tanımlanabilirler. Konuşan kişi kendi toplumsal yüzünü kaybetme riskini algılama derecesi doğrultusunda Brown ve Levinson’ın (1987) İncelik Kuramı içerisinde tanımlanan eylemlerden birini benimser. İncelik Kuramı, iletişimde katılımcıların birbirlerinin olumlu kişisel imgelerini zedelemeyecek veya koruyacak şekilde konuşma stratejileri seçmeleri durumunu betimler. Bir iletişim ortamında katılımcıların kendi toplumsal kişisel imgelerine dair beklentileri saygı görmektir. Dolayısıyla, bu beklentiyi tehdit eden herhangi bir söylem kişisel imgeyi (yüzü) sarsabilir. Örneğin, hakaret etme ya da eleştirme gibi kimi söylemler dinleyicinin olumlu kişisel “yüz”ünü, yani, saygı duyulma ve sevilme veya onaylanma isteğini zedeler (Levinson ve Brown, 1987; Ilie, 2004). Yanlış yapılmış bir işin itiraf edilmesi konuşan kişinin olumlu yüzünü zedeler, çünkü saygınlığını bozar. Özür dileme ve vaad etme gibi söylemler ise dinleyicinin olumsuz yüzünü zedeler (Erbert ve Floyd, 2004; Balcı, 2009). Yani onun bağımsız (özerk) olma isteğine zarar verir veya kişi üzerinde olası bir yük ve yaptırım oluşturur. Bir yardım vaadi konuşucunun olumsuz yüzünü tehdit eder zira onu gelecekteki bir yükümlüğün içine sokar. Edimbilim alanındaki çalışmalar kimi söylemlerin her iki yüzü (kişisel imgeyi) aynı anda tehdit ettiğini göstermektedir (Wilson, Kim ve Meischke, 1991; Penman, 1994). Örneğin, eleştiri, onaylamama ifade ederek, konuşucunun saygınlığını bozup onun olumlu yüzünü; eleştirilen davranışın gelecekte değiştirilmesi gerektiğini ima ederek ve bu şekilde karşı tarafa bir yükümlülük yükleyip ve onun özgür davranma özerkliğini sınırlayarak onun olumsuz yüzünü tehdit etmektedir.

Kişisel imgeyi tehdit eden söylemler bir iletişim ortamında dinleyicinin özsaygısını sürdürme ve saygı duyulma ihtiyacı ya da isteğini harap ettikleri için iletişime katılanların bu beklentilerini karşılamak ve bu tür davranışlardan kaçınmak

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

amacıyla İncelik stratejileri ya da yöntemleri kullanılır. Bu “zedeleme” ya da “zarar” ne kadar doğrudan ve açık ifade edilirse o kadar incelikten uzaktır. İncelik Kuramı, olumlu ve olumsuz yüzü etkileyen dört farklı stratejiden söz eder. Bu stratejilerin kullanılmaması incelik karşıtı ifadeleri doğurur. Bunlardan birincisi, konuşucunun niyetini açıkça ifade ederek örtme gereği duymadan gerçekleştirilir. Levinson’ın “Yalın/Sade İncelik Stratejisi” olarak adlandırdığı yöntem konuşucunun karşı tarafı incitme ve saygınlığını bozma kaygısı taşımadan sarf ettiği yalın söylemlerdir. Bu strateji, açık, anlaşılır ve net ifadeler içerir. Dilsel anlamda kendini zorunluluk kipleri ve yönlendiriciler ile gösterirler. İkinci olarak, incelik karşıtı söylemler, konuşucunun söylemleri, dinleyen kişinin olumlu yüzünü korumadan, yani saygınlık beklentilerini karşılamadan gerçekleştirilebilir. İncelik Kuramı içinde “Olumlu İncelik Stratejisi” kullanan konuşucu, bir birliktelik ruhu yaratarak dinleyene yönelik söylemler üretir ve böylece dinleyicinin olumlu yüzünü korur. Konuşucunun kişisel ya da toplumsal saygınlığı onaylanmama, eleştirilme, küçük görülme, alay edilme, şikâyet, suçlama ve hakarete maruz kalma eylemleri ile zedelenir (diğerleri için bkz. Levinson ve Brown, 1987). Culpeper (2003:1554–5) olumlu yüzü tehdit eden söylemler içerisine uygunsuz hitap şekillerini, hoş olmayan kimlik belirleyicilerini açık saçık ve gizli dil kullanımını ve her türlü onaylamama ifadelerini de dahil eder. Bu tür söylemler genellikle açıklayıcı söylemler ve iddialardır. Brown ve Levinson’un “Olumsuz İncelik Stratejisi” olarak adlandırdığı söylemler konuşucunun öncelikle dinleyicinin beklediği saygıyı, yani olumlu yüzü, gözeterik ürettiği söylemlerdir (1987). Buna ek olarak, dinleyicinin olumsuz yüzü, yani bağımsız ve özerk olma isteği de gözettir. Olumsuz yüze zarar verilmek istendiğinde bu durum tersine işler. Kısaca konuşan kişinin karşı tarafı fiziksel ya da dilsel olarak engellediği ya da sınırladığı açıkça borçlu kıldığı, onun özgürlüğünü kısıtladığı durumlar olumsuz incelik karşıtı durumlardır.

Dolaylı İncelik Stratejisi ise, doğrudan bir istek belirtmez ancak dinleyici tarafından bir istek olarak algılanan söylemleri kapsar. Görünüşte yüzü tehdit eden hiç bir eylem içermez. Ancak dolaylı anlam içermesi nedeniyle dinleyicinin farklı çıkarımlar yapmasına ya da anlamlar yüklemesine neden olabilir. Culpeper (2003:1554–5) iğneleyici, küçümseyici, acı söz, istihza ve sahte incelik (sarcasm - mock politeness) içeren ifadeleri de bu sınıfa sokmaktadır. Sözbilimsel sorular, “eğer “ içeren ifadeler ve tümceler konuşan kişinin kendini söz edilen eylemden uzaklaştırdığı durumlar bu tür incelik karşıtı söylemleri örnekler.

Birçok uluslar arası çalışmada parlamento ortamında kullanılan doğal söylem İncelik Kuramı, söylemler, yüz kavramı ve yüzü zedeleyen söylemler çerçevesinde betimlenmiştir. Bunlardan Illie (2004) parlamento söylemi üzerine, özellikle hakaretler ve sözel saldırılar üzerine çalışmış İngiliz ve İsveç parlamentosunu aşağılayıcı dil kullanımını açısından karşılaştırmıştır. Sözbilim Kuramı, Bilişbilim Kuramı ve İncelik Kuramı doğrultusunda yapılan inceleme sonucu, hakaretlerin Aristo’nun sınıflandırması göz önüne alınarak ethos (konuşucunun ahlaki değerleri), pathos (dinleyicinin duyguları) ve logos

(mantık) odaklı türleri arasından İngiliz parlamentosunun dinleyicinin duygu merkezli mantığa, İsveç parlamentosunun ise konuşucunun ahlaki değer merkezli mantığa yönelik hakaretler içerdiğini gözlemlemiştir. İki Parlamento içinde yapılan hakaretler, parlamentoda fikirsel kutuplaşma, İncelik Kuramı çerçevesinde olası tehditleri yumuşatma stratejileri ve grup içi kimlik ve gruplararası çatışma arasındaki ilişki çerçevesinde incelemiştir. Sonuç olarak tekrarlayan üç incelik stratejisi tanımlanmıştır: Zıt kavramların birlikte kullanımı (hor görme ve saygı gibi) (i), hakaretlerin düz ifadelerden ziyade soru şeklinde oluşturulması (ii), ve Nedensellik Yükleme/Atfetme stratejisi (iii).

David (2006) Malezya parlamentosunda, konuşucu ve dinleyici ile sınırlı olan İncelik Modelinin, söyleme katılanların dostluk inşa etmek istediklerinde, kendilerinin ve dinleyenlerin toplumsal yüzlerini korumak amacıyla kimi stratejiler kullandıklarını, ancak katılımcılar arasına mesafe koymak istediklerinde veya sözel güç uygulamak ya da göstermek istediklerinde yüzü zedeleyen sözeylemleri tercih ettiklerini gözlemiştir. Güçlü olan toplumsal olarak güçsüz algılanan kişi ya da gruba yönelik olarak bu tür sözeylemleri kullanmaktadır. Çalışmaya göre, toplumsal ve siyasi güce sahip olmayanlar doğrudan ve birtakım yan etki ve geri tepmelerle karşılaşmadan bu sözeylemleri kullanmaları zor görünmektedir. David ve ark. (2009) yine Malezya parlamento söyleminin içerdiği incelik unsurlarını çalışmış ve karşılıklı konuşmalar içinde yüzde doksan altı oranında açıkça ifade edilen incelik stratejileri olduğunu ortaya koyarak bunun Malezya parlamento kültürüne ait bir görüntü olduğunu savunmuşlardır.

Türkçede İncelik kuramı ve sözeylemler üzerine yapılmış kimi çalışmalarda çeşitli sözeylemler ve kullanılan incelik stratejileri incelenmiştir. Bunlar arasında Yetkin (2006) siyasi söylemde yapılan eleştirilerin edimsel yapılarını incelemiş ve bulgularında özellikle “toplumsal yüz”e yönelik tehditler yoluyla kullanılan Olumlu ve Gizli İncelik Karşıtı stratejilere ait çok sayıda örnekler olduğunu belirtmiştir. Yine, Doğançay-Aktuna ve Kamışlı (1995; 2001) doğrulama ve onaylamama sözeylemlerinin Türk kültürü içindeki görünümünü incelemiş ve İncelik kuramı çerçevesinde farklı sosyal statüdeki katılımcıların bu iki ana incelik karşıtı sözeylemi nasıl gerçekleştirdiğini ortaya koymuşlardır. Alanyazındaki çalışmaların aksine, akademik ortamda profesörlerin öğrencilere, iş yerlerindeki patronların çalışanlarına olduğundan daha doğrudan ve açıkça (bald on-record) bu sözeylemleri gerçekleştirdikleri sonucuna varmışlardır. Bayraktaroğlu (1992) onaylamama sözeyleminin yüzü tehdit etmesine rağmen iletişimi onarma amacıyla kullanıldığının altını çizmektedir. Bayraktaroğlu (2001) bir başka çalışmada ise öğüt verme sözeyleminin kültürlerarası boyutunu incelemiş üstünlük mü yoksa birliktelik duygusu mu yansıttığını tartışmıştır. Edimsel açıdan öğüt verme Türkçede kişisel yüzü zedelemeyen ve arkadaşlık ve birliktelik duygularının olduğu ortamlarda ortaya çıkan bir sözeylem iken İngilizcede olumlu yüzü etkileyen bir sözeylem olduğunu ve aynı zamanda öğütlere verilen tepkilerin kişiler arası toplumsal mesafe ile yönetildiğini ortaya koymuştur.

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Söylem ve iletişimin bireylerarası güç ilişkilerinden etkilenmesi ve bu doğrultuda söylemin şekillenmesi oldukça sık gözlenen bir durumdur. Güç ilişkilerinin sölemsel olduğunu belirten van Dijk (2005), sosyal gücü, kontrol ya da egemenlik açısından tanımlar ve grupların diğer grup üyelerinin hareket ve düşüncelerini kontrol etme derecelerine göre daha az ya da daha çok güce sahip oldukları sonucuna varmaktadır. İncelik karşıtı söylemlerin kullanımı da toplum içindeki bu sosyal veya siyasi güç dağılımı ile ilişkili bulunmuştur. Bu durum siyasi söylemde daha belirgindir. Rundquist (1998, Si 2004 içinde) iletişimde farklı sosyal statü veya güç sahibi olan katılımcının (tarafın) daha çok dolaylı ve çift anlam içeren sözcelerle konuştuğunu savunur. Dolaylı anlatımı bir sözcenin sözcüksel ve sözdizimsel içeriği ile açıkça anlatılan ileti olarak tanımlar. Rundquist'in çalışması, anne-çocuk, öğretmen-öğrenci ve erkek kadın söyleminde, güç sahibi olduğu varsayılan bireylerin daha çok dolaylı yönlendiriciler kullandığını ortaya koyarak doğrudan anlatımı güç ile birleştirmenin yanlış olabileceğini göstermektedir. Si (2004)'nin çalışması ise bunu destekleyerek Çin kültüründe akademik ortamda sosyal güce sahip olan bireylerin, diğerlerine karşı kullandığı söylemlerin daha dolaylı ve örtük olduğunu göstermiştir. Ayrıca van Dijk de güçlü ve baskın bir grubun tüm üyelerinin hükmedilen gruplardan her zaman daha fazla güçlü olmadığını, bir anlamda güç dengesinin bağlama göre değişebileceğini vurgulamaktadır (2005). Muhalefet ve iktidar parti milletvekillerinin bulunduğu parlamento ortamındaki siyasi söylemde ise güç ilişkileri dengesi sürekli değişmekte ve bu da konuşucuların söylemlerini gerçekleştirirken kullandıkları incelik stratejilerinde kendini göstermektedir.

2.Amaç, Veri ve Yöntem

İncelik Kuramı çerçevesinde kullanılan stratejilerin kültürel değişim göstermeleri söz konusu olabildiği için, Türkçe'nin doğal olarak kullanıldığı bir ortamda Brown ve Levinson'ın (1987) ortaya koyduğu üzere, kişisel ve toplumsal görünüme ya da duruşa karşı oluşturulan sözel tehditlerin incelenmesi önemlidir. Bu tehditler doğrudan ve açıkça (on record) ya da dolaylı (off record) olarak ifade edilebilirler. Yukarıda bahsedildiği üzere, doğrudan ifade edilen tehditler, tehditlerin derecelerine göre kimi zaman olumlu yüzü, kimi zaman da olumsuz yüzü etkilerler. Brown ve Levinson tarafından en açık şekilde ve doğrudan ifade edilen anlam, en az incelik taşıyan anlam olarak önerilmektedir. Yalın/Sade İncelik Stratejisi (Bald-on record strategy), Olumlu İncelik Stratejisi (Positive politeness strategy), Olumsuz İncelik Stratejisi (Negative politeness strategy) ve Dolaylı İncelik Stratejisi (Off-record indirect strategy) 'den oluşan dört stratejinin bu ortamdaki geçerliliğinin tartışılması bu çalışmanın esasıdır. Bu noktadan yola çıkarak aşağıdaki iki araştırma konusunun irdelenmesini hedeflemekteyiz.

- Türk parlamento söyleminde en çok kullanılan kişisel yüzü zedeleyen söylemlerini araştırmak ve gerçekleştirilme stratejileri betimlemek

- Meclis içerisinde güç ilişkileri iktidar partisi ve muhalefet partisi kimliği ile dengelendiği ve bu iki grup içinde üyeler birbirlerine bir birliktelik duygusu ile bağlı oldukları için veri içinde bu iki gruba ait milletvekillerinin benimsediği stratejilerin farklılık gösterecekleri düşünüldüğünden bu iki siyasal ve sosyal grubu bu tür söylemlerin kullanımı açısından karşılaştırmak.

Araştırmanın yapıldığı dönemde Mecliste Ana Muhalefet partisi CHP, iktidar partisi ise Ak Parti'dir. Meclis ya da Parlamento ortamı, güç ilişkilerinin ve birliktelik duygularının yoğun yaşandığı resmi bir bağlam olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla, siyasi ortam Türk toplumunun genelinde görülen incelik karşıtı eylemleri gerçekleştirme açısından farklılıklar gösterebilir. En önemlisi iktidar ve muhalefet partilerinin bu söylemleri kullanmaları farklılık gösterebilir. Siyasi söylem çözümlemesinin en önemli amaçlarından biri 'dil seçimlerini belirli siyasi amaç ve etki için kullanmak ve yönetmek' olduğu göz önünde bulundurularak (Wilson, 2005) siyasi söylemin incelik kuramı çerçevesinde bu söylemler açısından betimlenmesi halihazırda siyasi söylem katılımcılarının konuşmalarında kullanılan üslubun ne derece "incelik" yansıttığı hakkında fikir verecektir. Bu çalışma, bir açıdan da Türkçe'de daha önce üzerinde çalışılmamış kişisel veya toplumsal yüzü zedeleyen söylemlerin gerçekleştirilme biçimlerinin betimlenmesini hedefleyerek kültürler arası bir karşılaştırmaya temel oluşturur.

Çalışmada, 22. Dönem 5. Yasama Yılı 121. Birleşim 03/Haziran/2007 Pazar, günlerine ait toplam yetmiş sayfalık Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağının arşiv kayıtları içinde, yasa tasarıları, önergeler ve devamında gelen tartışmaları içeren karşılıklı diyaloglar aşağıda verildiği üzere amaçlı örnekleme doğrultusunda taranmıştır.

- Öncelikle, nicel araştırma kapsamında belirlenen sınırlandırılmış veri bütününden yansıyan siyasi iletişim ortamında kişisel imgeyi (veya toplumsal yüzü) zedeleyen en çok hangi söylemlerin kullanıldığı yukarıda belirtilen liste göz önüne alınarak kodlanmıştır.
- İkinci aşama olarak, en çok kullanılan yüzü zedeleyen söylemler sırasıyla suçlama, hakaret ve onaylamama olarak tespit edilmiş ve bu söylemlerin dolaylı/örtük ya da doğrudan/açıkça gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği değerlendirilmiştir.
- Çözümlemenin üçüncü aşamasında ise, öne çıkan söylemlerin konuşucu ve dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünü etkilemelerine göre örneklerle desteklenen hem nicel hem de nitel bir değerlendirme hedeflenmiştir. .

Bütüncü içinde bu söylemlerin kolay taranması belirli bir sözcük grubunun ya da dilsel görüntünün ya da sözcenin hakaret, onaylamama veya suçlama olduğuna karar verilebilmesinin öznel ölçütler çerçevesinde yapılmasına engel olmak amacıyla, bir dizi dilsel ölçütler belirlemeye çalışılmıştır. Ancak, neyin hakaret, neyin onaylamama veya neyin suçlama olduğu ancak bulunduğu ortam (ya da bağlam) ile ilişkilendirilerek değerlendirildiği için bu mümkün olamamıştır. Bu

SİYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

hangi ortamda hangi katılımcılar arasında kullanılan sözlerin hakaret, onaylamama ya da suçlama olarak algılanıp algılanmadığı ile de ilgilidir.

3. Çözümleme

3.1. Doğrudan/açıkça ve Dolaylı/örtük olarak gerçekleştirilen yüzü zedeleyici söylemler

Belirtilen veri bütününde yaşanan yoğun tartışmalarda kişisel veya toplumsal yüz, siyasi veya parlamenter ortamın doğası gereği, sıklıkla zedelenmekte veya tehdit edilmektedir. Karşıdaki kişi üzerinde olası bir yük oluşturma ya da zarar verme gibi sonuçlar yarattıklarından, dinleyicinin bazen de konuşucunun olumsuz yüzünü ve karşıdaki kişinin saygınlığını bozarak da dinleyicinin olumlu yüzünü tehdit eden söylemler (Brown ve Levinson, 1987) arasında az sayıda “uyarma” (33) ve “tehdit etme”(9) ile birlikte en çok “suçlama” “hakaret” ve “onaylamama” söylemlerine rastlanmıştır. Uyarma söylemi genellikle meclis başkanı tarafından tüm meclis üyelerine doğrudan ve açıkça yapıldığı için çözümlemeye dahil edilmemiştir. Bu çalışma en sık başvuru olan üç söyleme odaklanmıştır. Tablo 1 çözümlenen veride gözlenen yüzü tehdit eden söylemlerin gerçekleştirilme stratejilerini ve dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 1. Gözlenen Söylemlerin Gerçekleştirilme Stratejileri ve Dağılımları

Yüzü Zedeleyen Söylemler	Suçlama 112		Hakaret 43		Onaylamama 40	
	Muhalefet	İktidar	Muhalefet	İktidar	Muhalefet	İktidar
	99	13	26	17	19	21
Doğrudan/Açıkça	63	8	15	11	10	8
Dolaylı/Örtük	36	5	11	6	9	13

Hakaretler

Bütüncü içinde karşı tarafın olumlu ya da olumsuz yüzünü zedeleme kaygısı taşımadan üretilen açıkça yapılan hakaretler sıklıkla görülmektedir. Hakaretler tartışma yapısı içinde ya da bağlamında yanılı ya da Latince adı “ad hominem fallacy” denilen Türkçede de “adam karalama safsatası” olarak bilinen bir görüntü oluşturarak dağılım göstermektedir. Hakaretler, konuşucunun dinleyicinin onur, şeref ve saygınlığını rencide etmek ve kişiliğine saldırmak amacıyla bilinçli olarak yapılan sözel ifadelerdir. Dinleyicinin onurunu kıran, aşağılayıcı sözler olarak da tanımlanabilir. Hakaretlerde, yapılan tartışmadan çok tartışmayı yapan ve iddiayı öne süren kişiye yönelik bir sözel saldırı söz konusudur. Kişi hakkında genel hatlarıyla kişinin kişilik yapısı, zeka seviyesi, bilgi, görgü ve eğitim seviyesi, algılama düzeyi mensup olduğu sosyal veya mesleki sınıf kişiye yönelik hakaretin konusu olabilmektedir (Örnek 1-6)

İncelenen veride, toplam 43 hakaretin 26’sı muhalefet tarafından gerçekleştirilmiştir. Buna karşın, bu hakaretlerin 17 tanesi ise iktidar parti milletvekillerince üretilmişlerdir. Hakaretler büyük çoğunlukta doğrudan

gerçekleştirilmesine rağmen Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere muhalefet parti milletvekilleri tarafından üretilen 26 hakaretin 11'i dolaylı yollarla gerçekleştirilmiş; iktidar parti milletvekilleri tarafından ortaya konulan toplam 17 hakaretin 6'sı dolaylı olarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. Gözlenen Hakaret Sözeylemlerinin Gerçekleştirilme Stratejileri ve Dağılımları

	Hakaret: 43	
	Muhalefet: 26	İktidar: 17
Doğrudan/Açıkça	15	11
Dolaylı/Örtük	11	6

Örnek 1

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Değerli arkadaşlarım, Sağlık Bakanlığının bu şeyini okurken akşam, şöyle bir baktım: "Sağlık Bakanlığı yurt dışında insani ve teknik yardım amaçlı ve geçici süreli sağlık birimleri kurar." Bununla ne amaçlanmaktadır bilmiyorum. Bununla bir konsolosluk mu kurmak istiyor Sağlık Bakanlığı, bir konsolosluk mu...
MEHMET ÇERÇİ (Manisa) - Büyükelçilik...
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - ...yoksa, birilerine kadro yahut da birileri için bir yer mi hazırlıyorsunuz?
MEHMET ÇERÇİ (Manisa) - Büyükelçilik...
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Onu da yaparsınız, onu da yaparsınız, çünkü sizin **sınır tanımazlığınız, bilgisizliğiniz, görgüsüzlüğünüz o kadar aşırı ki...** (AK Parti sıralarından gürültüler)
MEHMET ÇERÇİ (Manisa) - **Sizin de çapsizliğimiz!**
BAŞKAN - Sayın Özyurt...
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - ...siz, sağlık büyükelçiliğini de kurmaya kalkarsınız!
MEHMET ÇERÇİ (Manisa) - **Çapsizsiniz!**
BAŞKAN - Sayın Özyurt, lütfen, bu sözler uygun olmuyor bu Genel Kurula.
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Sayın Başkanım, laf atanın sözleri uygun oluyor da benim ki uygun olmuyor mu acaba!
MEHMET ÇERÇİ (Manisa) - Çünkü **siz çapsizsiniz, çapsiz!**

Örnek 2

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Onu biraz önce arkadaşınız konuşurken düşünecektiniz Sayın Arslan.
ALİ ARSLAN (Muğla) - Niye eleştiriyorsun ki konuşanları?
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - **Kös kös dinliyordunuz biraz önce.** (AK Parti sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; CHP sıralarından gürültüler)
ATİLA EMEK (Antalya) - Ne demek "Kös kös dinlemek?"
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Değerli arkadaşlarım...
BAŞKAN - Sayın Bakan, siz sorulara teknik cevap verin. Lütfen germeyelim Genel Kurulu.
ATİLA EMEK (Antalya) - Sayın Başkan, niye müdahale etmiyorsunuz?
ALİ ARSLAN (Muğla) - Sen de Erzurum'dan milletvekili ol da görelim bakalım. (Meydan okuma)
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Şimdi, Sayın Kılıçdaroğlu her şeyi böyle çok iyi bildiğini farz ederek, o eski denetçi edalarıyla burada bize ders vermeye çalışıyor ama...

Örnek 3

Sayın Kart, mutad alışkanlığı olduğu üzere soru sormak yerine yorum yapmayı aslında tercih etti. Bunlar, siyasi mesajlar olarak, vermek üzere böyle bir tavrının olduğunu biliyorum.
ATİLLA KART (Konya) - Ben çok açık bir şekilde soruyorum, siz de soruya cevap verin; **bunu bir öğrenin artık.**
İ. SAMİ TANDOĞDU (Ordu) - Niye hakaret ediyorsun!

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Örnek 4

İ. SAMİ TANDOĞDU (Ordu) - Yok. Hayır, hiç sanmıyorum.
TUNCAY ERCENK (Antalya) - Ne oldu? Ne dedin sen şimdi?
CANAN ARITMAN (İzmir) - **Kel alaka bir cevap.**
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - Eğer bekleyecekseniz sorunuzun cevabını vereyim Sayın Kart.
ATILLA KART (Konya) - **Sataşmadan cevap vermesini öğrenin.**
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - İsterseniz cevap vermeyebilirim. Arzu ediyorsanız size cevap vermeyebilirim.
ATILLA KART (Konya) - Sayın Bakan, cevap vermesini öğrenin.
BAŞKAN - Sayın Kart, bakın, o ifadeniz yanlış efendim.
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - **Siz soru sormayı öğreneceksiniz önce.**
ATILLA KART (Konya) - Hiç olmazsa bu kadarını...
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - Sabrederseniz, ben size cevap vereceğim.

Örnek 5

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Yani "Taşımalyız." derken buradaki sayın milletvekillerinin, gerek ana muhalefet partimizden olsun gerek iktidarımızdan olsun saygınlığı yok mu? Ne anlama gelir bu yani?
NURİ ÇİLİNGİR (Manisa) - Temennidir o.
ALİ ARSLAN (Muğla) - Demagoji yapıyorsun. **Koskoca Bakansın**, hâlâ öğrenemedin Bakan gibi konuşmayı, beş yıldan beri öğrenemedin.
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Herhâlde, buradaki bütün milletvekilleri bu Meclisin, yüce Meclisin saygın milletvekilleridir. Bu Meclisin çatısı altına gelen, bu çatı altına milletin hür iradesiyle, tertemiz oylarıyla gelen bütün milletvekilleri bu ülkenin saygın milletvekilleridir. (AK Parti sıralarından alkışlar) Buna sizler de dâhilsiniz.
YÜKSEL ÇORBACIOĞLU (Artvin) - Onun için mi bazıları ihraç ettiniz Sayın Bakan?

Örnek 6

BAYRAM ALİ MERAL (Ankara)
(.....) İkinci bir daire başkanlığı... Yani, burada, değerli arkadaşlarım, satın alması var, kamulaştırması var; yani Sağlık Bakanlığının, sağlık hastanelerinin çalışması için, işesine kadar ne gerekiyorsa burada oluşturuyoruz. Kamu Özel Ortaklığı Daire Başkanlığı... İçinizde genel müdürlük yapanlar var, devlet müessesesinde çalışanlar var değerli arkadaşlarım. Kamu Özel Daire Başkanlığı nedir biliyor musunuz? Birilerine, Sağlık Bakanlığının bütün imkânlarını parsellemektir değerli arkadaşlarım, dikkatinizi çekerim sayın milletvekilleri. Seksen bir ilde, Sağlık Bakanlığının hastaneleri var, birimleri var. Ben seksen bir ilde bu müesseseyi oluşturdum, hastanenin bakımı, tamiri, kamulaştırması, yeni hastanelerin yapılması, işesinin alınması... Cumhuriyet tarihinde, bundan daha akışı olan bir iş var mı, size soruyorum değerli arkadaşlarım. Bu, işte bu ve kusura bakmasın -yani ben, Sağlık Bakanlığıyla bir türlü irtibat kuramadım, kendisi de hemşehrimdir, bir şey söylemek istemiyorum, söylenecek çok söz var- **onun (sağlık bakanının), bu kadar ince işe aklının ereceğini zannetmiyorum.** Bunu çok samimi söylüyorum.

Ayrıca veri içinde az sayıda da olsa gizli veya örtük anlatım kullanılarak, açıkça bir isteğin ya da sorumluluğun dinleyene bildirilmesi yerine sezdirimlerle ve eğretilmelerle (olumsuz benzetme teknikleri ile) hakaret örnekleri de gözlenmektedir Örnek 6'da konu edilen kişinin yeterince saygın ve değerli olmadığı sezdirilmektedir. Örnek 7 ve 8'de taşlama (ironi) yoluyla iğneleme veya hakaret gözlenmektedir.

Örnek 7

CANAN ARITMAN (İzmir)

.....

Bakanı, Bakanlık koltuğunda oturduğu beş yıla yakın sürede sağlık sistemimizin hiçbir sorununu çözmemiş, aksine, durumu iyice içinden çıkılmaz bir hâle getirmiş, hiçbir yaraya merhem olamamıştır. Öfkesi de bundandır. Sağlık Bakanı özellikle hekimlere çok öfkeli. Değerli arkadaşlar, bunun iki nedeni var: Birincisi, 2002 Kasım seçimlerinden birkaç ay önce, haziran ayında, **Sayın Bakan, Türk Tabipler Birliğinin II. Büyük Kongresinde Yüksek Onur Kuruluna aday olmuş, ama, seçilememiştir. Kendisi hakkında doğru ve erken teşhis koyarak seçmeyen meslektaşlarına öfkeli**dir. İkinci nedeniyse, hekimlerin, sağlık çalışanlarının, **Cumhuriyet** Halk Partisiyle birlikte, sağlık dönüşümün aslında sağlıkta çöküş olduğunu her yerde dile getirmeleridir. Sağlık Bakanı, bu nedenlerle, dört buçuk yıl boyunca, hekimleri, meslektaşlarımızı inim inim inetti. Ama, sanırım, 22 Temmuzdan sonra inleme sırası size gelecek.

Örnek 8

BAYRAM ALİ MERAL (Ankara)

Şimdi, burada da, bu yasayla da olacak nedir onu söylemek istiyorum. Bu yasayla da, seksen bir ilde bu müesseseler kurulur. Tamirini yaptı mı hastanelerin, bakımını yaptı mı hastanelerin, temizlik şirketlerine ihalesini verdi mi hastanelerin... Değerli arkadaşlarım, hastane yapmak için yaptı mı kamulaştırmasını? Kim ile yapıyor? Özel sektör ile devlet. Hadi ben özel sektörüm, girdim, ortak oldum. Nasıl ortak olacağız? Bununla ilgili burada bir açıklama da yok değerli arkadaşlarım, burada doğru düzgün bir şey de yok. Nasıl olacağız? Devletle ortak oldum ben. Sermaye artırımını geldi, ödeyemedim. Siyasi de bir gücüm var arkamda. Bunun bedelini kim ödeyecek değerli arkadaşlarım? Devlet ödeyecek. Bunları söylemek istiyoruz değerli arkadaşlarım. Yani, cumhuriyet tarihinde bundan daha akıllı, uzun vadeli bir iş, bundan daha kârlı bir iş hiç kimse bulamaz ve göremez.

Şimdi siz çok beceriklisiniz! Allah rahmet eylesin, Özal bana derdi ki: "Yahu sizi tebrik ederim. Öyle sloganlar buluyorsunuz ki, mahkemeye vereceğim, suç teşkil edemiyor." Şimdi, belediyeler sizde, hazine de sizde, dağıtım da güzel değerli arkadaşlarım! Hâlimden memnun olanın sesi çıkmıyor, hâlimden memnun olmayan bağırsa, kapının dışına konuyor. Şimdi yeni bir kapı daha açıyorsunuz burada, yeni bir kapı daha açılıyor burada. Bunun üzerinde durun değerli arkadaşlarım.

Suçlama

Suçlamalar, doğrudan karşı tarafa dair bir olumsuzluğu hedefleyerek yapılmaktadır. Bir işin yapılmadığını, bir sorumluluğun yerine getirilmediğini ya da bir kişisel özelliğin yeterli olmadığını işaret eder. Diğer bir deyişle, yapılması gerektiği düşünülen şeyler gerçekleştirilmediğinde; yapılmaması gereken durumlar söz konusu olduğunda ortaya çıkan ve çıkması muhtemel olumsuz sonuçlardan karşıdaki kişinin sorumlu tutulması ve itham edilmesidir. Herhangi bir kişiyi suçlayan konuşucu, doğruluğuna inandığı bir fikir beyan ederek bir olumsuzluktan, kötü durumdan başka birisini sorumlu tutar ve genelde doğrudan gerçekleştirilirler. Özellikle, partilerin iktidarda kaldıkları süre içinde yaptıkları icraatlar, parti üyelerinin kişisel davranışları, geçmişte tartışma yaratmış problemler suçlama konusu olmaktadır. Dolayısıyla en çok suçlama muhalefet partisi tarafından dile getirilmektedir. Çözümlemenin sonucunda çıkan rakamlar bunu desteklemektedir. İncelenen verilerde toplam 112 ‘suçlama’ söylemine rastlanmış ve bunlardan 99’unun muhalefet partisi milletvekilleri tarafından üretildiği gözlenmiştir.

Tablo 3. Gözlenen Suçlama Sözeylemlerinin Gerçekleştirilme Stratejileri ve Dağılımı

Suçlama: 112		
	Muhalefet: 99	İktidar: 13
Doğrudan/Açıkça	63	8
Dolaylı/Örtük	36	5

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Örnek 9

BAŞKAN - Arkadaşlar, bak, tartışmaya ve sataşmaya sebep olmayalım. Bakın, güzel bir toplantı yapalım.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Sataşma yok, sataşma yok şimdi burada.

Sayın Başkanım, ama, **arkadaş burada çıktı, dert yandı. Dedim ki: Ya, gözünü sevdiğim, Sayın Başbakanımız 72 milyonun karşısına çıktı, dedi ki: 'Milletvekili dokunulmazlığını kaldıracam.'** Bunu tutmadı da, şimdi size verdiği sözü mü tutacak?

Örnek 10

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) -Şimdi, kusura bakmayın, seçim yaklaştıkça güzel uygulamalar yapıyorsunuz. Bakınız, bu Konut Edinme Fonu Yasası'nı çıkardınız. Dört buçuk sene buradaydınız, bunu yapmadınız, giderayak... Onun içinden kimse de kolay kolay da çıkamaz değerli arkadaşlarım. Ben Türk-İş Başkanıyken o işle çok uğraştım. Çünkü, Toplu Konut üzerine yatan paralar birimler üzerine yatmış, kişiler üzerine yatmamış. Onu denetleyeceksin, onu ayıracağını, müesseseyi bulacağını, kişiyi bulacağını! O bir zaman alır.

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Ödemeyelim mi?

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - **Efendim, ödemiyorsunuz ki.**

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Ödeyeceğiz.

Örnek 11

MUSA UZUNKAYA (Samsun) - 95 bin kişi aldık Sayın Meral, 95 bin...

FAHRİ KESKİN (Eskişehir) - İhtiyaçtan aldık.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Değerli arkadaşlarım, eleman da aldınız. Bakınız, sözleşmeli eleman aldınız. **Birçoğunun sendikal hakkını elinden aldınız, grev hakkını elinden aldınız, kıdem tazminatı hakkını aldınız. Aldınız, aldınız.**

Şu Mecliste çalışan, temizlik şirketlerinde çalışanları hiç denetliyor musunuz? Burada, birçoğunun sigortası var mı, yok mu, diye hiç soruyor musunuz değerli arkadaşlarım?

Örnek 12

FAHRİ KESKİN (Eskişehir) - Herkes memnun hâlimden.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - **Hiç soruyor musunuz? Bunları siz ihaleye verdiniz, böyle yaptınız işte onları da.**

Örnek 13

MAHFUZ GÜLER (Bingöl) - Özel üniversiteler var, beş tane de özel üniversite var.

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Efendim, bir devleti konuşalım da ondan sonra özeli konuşun.

Değerli arkadaşlar, siz diyorsunuz ki: Bunu nasıl çözeceksiniz? Hemen söyleyeyim arkadaşlar: Ortaöğretimdeyken çocukların üçte 2'sini meslek liselerine kaydırmamanın yönünü buluyoruz. Onu da söyleyeyim, çocuklara diyoruz ki: Arkadaşlar, eğer meslek lisesine giderseniz burs alacaksınız. Artı, mezun olduğunuzda gideceğiniz, çalışacağınız yer burası, hazır, buyurun." diyoruz. Bunu niye yapmadınız? Bana söylüyorsunuz şey diye. Niçin bunu yapmadınız? Deneseydiniz ne olurdu? Dört buçuk yıl oldu.

Neyse arkadaşlar, bir de şunu söylemek istiyorum...

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Hiçbir şey anlamadık.

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - **Oy koparmak için bir sadaka edebiyatı getirdiniz Türkiye Cumhuriyeti'ne.** İnanın utanıyorum, samimi söylüyorum utanıyorum. Bizim âdet ve örfümüzde birisine bir yardım yapacaksanız bu gizli kapaklı yapılır, akşam kimse görmesin diye yapılırdı. **Siz bunu artık o kadar meşrulaştırdınız ki, böyle çadırlar kuruyorsunuz.** Neymiş efendim? Sadaka veriyoruz. Arkadaşlar, insan bunu yaparken utanır.

Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere, doğrudan karşıdaki partiyi suçlamak yerine dolaylı olarak da suçlama sözeylemi gerçekleştirilebilmektedir. Veriler incelendiğinde, bunların daha çok taşlama, iğneleme ya da ince alay (ironi) veya kinaye şeklinde (Örnek 14) ortaya konduğu gibi; soru şeklinde (Örnek 15–16) veya

edilgen yapılarla (Örnek 17) da suçlamaların örtük olarak gerçekleştirildiğini göstermiştir. Bunların yanı sıra, muhalefet partisi milletvekillerinin gerçekleştirdiği örnekler dikkate alınır, doğrudan iktidar partiyi suçlamak yerine 'biz' diliyle konuşarak aslında iktidar partisinin yaptığı yanlış icraatların dolaylı bir şekilde suçlandığı da gözlenmiştir (Örnek 18).

Örnek 14

FAHRİ KESKİN (Eskişehir)- Sağlıkla ne ilgisi var?
BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Efendim, arkadaşaya söylüyorum, size değil. Siz niye rahatsız oluyorsunuz?
FAHRİ KESKİN (Eskişehir) - Size dokunurlar sonra.
BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Bir üzüntümü de müsaade ederseniz ifade etmek istiyorum değerli arkadaşlarım, gelen telefonlarla da ilgili.
BAYRAM ALİ MERAL-..Şimdi, kusura bakmayın, seçim yaklaştıkça güzel uygulamalar yapıyorsunuz.

Örnek 15

MUSA UZUNKAYA (Samsun) - Aldık...
BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Efendim, aldınız. Neyi aldınız? Aldınız...
MUSA UZUNKAYA (Samsun) - 95 bin kişi aldık Sayın Meral, 95 bin...
FAHRİ KESKİN (Eskişehir) - İhtiyaçtan aldık.
BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Değerli arkadaşlarım, eleman da aldınız. Bakınız, sözleşmeli eleman aldınız. Birçoğunun sendikal hakkını elinden aldınız, grev hakkını elinden aldınız, kıdem tazminatı hakkını aldınız. Aldınız, aldınız.
BAYRAM ALİ MERAL - **Şu Mecliste çalışan, temizlik şirketlerinde çalışanları hiç denetliyor musunuz? Burada, birçoğunun sigortası var mı, yok mu, diye hiç soruyor musunuz değerli arkadaşlarım?**

Örnek 16

BAYRAM ALİ MERAL- Gelelim Tekelin içki bölümüne. Neye sattınız değerli arkadaşlarım? 292 milyar dolara sattınız. Üç ay sonra yüzde 90'ı, değerli arkadaşlarım, 800 milyon dolara satıldı. Şimdi, yasalara da, gelen yasalara niye kuşku baktığımızı izah etmeye çalışıyorum. Bunun altından acaba ne çıkacak diye, bu rahatsızlığımızı dile getirmek için bunları örnek veriyorum değerli arkadaşlarım, sizleri üzmemek için değil, bunları birlikte yaşadık. Niye demiyorsunuz ki, milletvekilisiniz, bunu satanlara -bu sizin de göreviniz değil mi- benim malımı sen üç ay içerisinde birilerine nasıl hibe ettin, diye niye sormuyorsunuz? **Niye demiyorsunuz ki, milletvekilisiniz, bunu satanlara -bu sizin de göreviniz değil mi- benim malımı sen üç ay içerisinde birilerine nasıl hibe ettin, diye niye sormuyorsunuz?**

Örnek 17

NURİ ÇİLİNGİR (Manisa) - Uygulanan bu Yasa, jeotermal sektörün gelişiminde ve oluşum problemlerinin çözümünde son derece yetersiz kalmıştır. 2004 yılında yürürlüğe giren 5177 sayılı Kanun ile değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun geçici 4'üncü maddesinin uygulanmasına ilişkin düzenlenen yönetmelik de yetersiz kalmaktadır. Değerli arkadaşlar, bu kanun ülkemiz açısından son derece önemlidir. Bilindiği üzere, ülkemiz jeotermal kaynaklar ve mineralli sular açısından son derece zengindir. **Ancak, bu zengin potansiyelden gerektiği gibi yararlanıldığını söylememiz mümkün değildir.**

Örnek 18

BAYRAM ALİ MERAL- Muhterem arkadaşlarım, bakınız, şu bir iki notu bilginize sunmak istiyorum. Bunların hepsi para konusu, onun için de oradan giriyorum. 2002 yılında dış ticaret açığı - burada dışa da açılıyor da onun için söylüyorum- 15,5 milyar dolar iken 2006 yılında 53 milyar dolara çıkmış, yüzde 200 kat farkı. Yine, esnafa gelelim. Daha 2007 yılının üç ayında -bir şeyler yapıyorsunuz ya- 10.837 şirket kapanmış saygıdeğer milletvekilleri, üç ayın içerisinde. **Bunları bir tarafa bırakmışız, birilerine nasıl rant kapısı açarız, onun peşine gidiyoruz.**

SİYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Onaylamama

Hakaret ve suçlama kadar olmasa da, onaylamama eylemi de toplumsal yüzü zedeleyen söylemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuşucunun sözleri sözel ya da davranış olarak onaylanmadığında konuşucunun sözlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve etkisi önemli derecede zarar görmektedir. Onaylamama, konuşan kişi tarafından ifade edilen görüşe karşıt bir düşünce ya da inanç belirtme olarak tanımlanabilir (Edstrom, 2004). Konuşan kişinin sözlerinin ve fikirlerinin doğruluğundan şüphe edildiği ya da doğruluğu kabul edilmeyen durumlarda ortaya çıkmaktadır. Meclis içerisinde genellikle laf atmalar, söz kesmeler şeklindeki ikili diyaloglarda, milletvekillerinin, meclis kürsüsünde söz almış kişilerin sözlerine ya da fikirlerine katılmadıklarında ortaya çıkmaktadır. Onaylamama belirtilirken, açık olumsuz ifadeler, (yok, hayır, öyle değil, olmaz) alay, taşlama (sen öyle sanıyorsun, öyle mi?, hadi canım sende, yok canım) gibi iğneleyici sözler kullanıldığı da görülmektedir.

Çözümleme sonucunda çıkan genel sonuçlara göre, toplam 40 onaylamama söyleminin 19'u muhalefet parti milletvekillerince; 21 tanesi ise iktidar parti milletvekilleri tarafından gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Toplam 40 onaylamama söylemlerinin 18'i doğrudan veya açıkça (Örnek 19- 22); 22 tanesi dolaylı veya örtük olarak gerçekleştirilmiştir (Örnek 23-25).

Tablo 4. Gözlenen Onaylamama Söylemlerinin Gerçekleştirilme Stratejileri ve Dağılımı

Onaylamama:40		
	Muhalefet: 19	İktidar: 21
Doğrudan/Açıkça	10	8
Dolaylı/Örtük	9	13

Örnek 19

BAŞKAN - Sayın Meral, Sayın Başkanım, aziz Başkanım, şimdi, biraz önce siz ifade ettiniz, belki son toplantımız, belki son hitabımız. Ne muhalefet partisine ne iktidara... Gel, bu, sadece... Siz de bu işi çok iyi bilirsiniz, sağlık konularını. Bu konuya gelelim. Ben sizden istirahat ediyorum.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Oraya gelelim, ama, Değerli Başkanım, arkadaşlar dediler ki: "Sabah sabah..."

BAŞKAN - Arkadaşlar, lütfen laf atmayalım.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - ...biraz neşelenelim." dediler. Ben de oradan başladım, oradan geldi talep.

BAŞKAN - Arkadaşlar, bak, tartışmaya ve satışmaya sebep olmayalım. Bakın, güzel bir toplantı yapalım.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - **Satışma yok, satışma yok şimdi burada.**

Örnek 20

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Ödemeyelim mi?

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Efendim, ödemiyorsunuz ki.

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Ödeyeceğiz.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - **Ödeyemezsiniz kısa sürede, ödeyemezsiniz; öyle değil.**

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Biz yaparız, biz yaparız.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Ben yıllardır onunla uğraştım Değerli Milletvekilim.

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Biz yaparız.

Örnek 21

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Bu kadar ince işe onun aklı ermez. Yani, o bu işlere şey yapmaz.

TUNCAY ERCENK (Antalya) - Tenezzül etmez yani.

ALİ TOPUZ (İstanbul) - Tenezzül etmez.

TUNCAY ERCENK (Antalya) - Övdü yani Sayın Bakanı.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Beyefendi, burada bir vurgundan bahsediyorum. O, bunları bilmez demek istiyorum, yapmaz demek istiyorum. Anlıyor musun şimdi? Anladın mı şimdi?

MUSTAFA NURİ AKBULUT (Erzurum) - **Bence yanlış.**

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Şimdi, muhterem arkadaşlarım, neden buna ihtiyaç duyuluyor? Şimdi, düşününüz ki, bütün Türkiye'de bu müesseseyi oluşturduk, oluşacak daha. Neden ihtiyaç duyuluyor burada? Kurum var; Sosyal Sigortalar Kurumu var, oturmuş; mühendisi var, elektrik mühendisi var, makine mühendisi var, inşaat mühendisi var. Kurulu bir düzen, değerli arkadaşlarım, orada duruyor. Bu müessese orada oturuyor sayın milletvekilleri.

Örnek 22

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) Değerli arkadaşlarım, SSK'da o birimi aldınız diyorum, iş yok. Herhâlde ne söylemek istediğimi anlıyorsunuz. Ama, son günü kimseyi üzmem istemiyorum, ancak, bu kadar çalışıyorum üzmemek için, yani, becerim bu kadar, kusura bakmayın. Eğer eskisi gibi konuşmamı istiyorsanız, biraz daha açık konuşayım anlamanız için.

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Aç, aç!

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Açayım değil mi?

Şimdi, ne oldu değerli arkadaşlarım? Belediyelerinizde şu anda muazzam rahatsızlıklar var. 408 milyar dolar... Yani, seksen dört yılda yapılan borçtan daha fazlasını dört buçuk yılda yaptınız. Bu borçlar, bu paralar nereye gitti? Nerede yatırım yaptınız? Yapmadınız! Nereye gitti? Büyük bir bölümü belediyelere gitti. Bir gün siz de söylediniz "En büyük payı biz aldık." diye.

MUSTAFA ÇAKIR (Samsun) - **Doğru değil o söylediğin.**

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Azdır belki o yöreye, onu da söyleyeyim sana.

Örnek 23

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Ben yıllardır onunla uğraştım Değerli Milletvekilim.

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Biz yaparız.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Ama, niye dört buçuk senedir yapmadınız da giderayak bir yasa çıkarıyorsunuz? Neredeydiniz? Dört buçuk senedir buradaydınız Saygıdeğer Milletvekilim. Bunları biliyoruz.

Bu da yetmiyor. Giderayak, Sağlık Bakanlığı 30 binin üzerinde eleman alıyor. Ee, sorarlar dört buçuk senedir neredeydin?

MUSA UZUNKAYA (Samsun) - Aldık...

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - **Efendim, aldınız. Neyi aldınız? Aldınız...**

MUSA UZUNKAYA (Samsun) - 95 bin kişi aldık Sayın Meral, 95 bin...

FAHRİ KESKİN (Eskişehir) - İhtiyaçtan aldık.

Örnek 24

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Bakınız, muhterem arkadaşlarım, ben bir gün bir konuşmamda -daha o zaman Türk-İş Başkanıydım- Sayın Genel Başkanınıza -o zaman Genel Başkan- dedim: "Ola ki bir gün siyaset size bir görev verir, bazen ülkede simsarlar vardır, bu simsarlar Demirel'i bitirdi, Özal'ı bitirdi, Tansu Çiller'i bitirdi; onlar bitirir, sırayla gider. Tedbirli ve temkinli ol, seni de bitirir ve sizi de bitirdi değerli arkadaşlarım ve sizi de bitirdi.

AHMET YAŞAR (Aksaray) - **Size öyle geliyor.**

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Burada işte, okuyorum işte bak, okuyorum. Sen de çık de ki, efendim bunlar yanlış. Halep oradaysa arşın burada, buyur. Gel de ki, yanlış. Niye birbirimizi üzüyoruz? Gel, burada, hepsi burada, hangi birini sayayım sana.

ÖNER ERGENÇ (Siirt) - Bu kanun ne getiriyor peki?

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Örnek 25

ZAFER HIDIROĞLU (Bursa) - Ne yapalım? Çözümü söyle, çözümü.

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Zorla durdurduk "Yapmayın." diye.

Değerli arkadaşlar, kırk yıllık ben cerrahım. Buraya getirdiniz, dediniz ki: "Anestezi teknisyenleri tek başına anestezi verebilir." Hiçbiriniz, şurada oturanların hiçbirisi bir anestezi teknisyeninin altına, ameliyat masasına yatıp da fitik ameliyatı olmaz. Yakınlarınızı da yaptırmazsınız, ama vatandaş olunca "Vatandaş gitsin, teknisyende olsun." diyorsunuz. Teknisyene ihtiyaç yok mu? Vardır tabii. Ama, teknisyen, anestezi uzmanının olduğu yerde anestezi verebilir. Siz "Vatandaş gitsin, en kötü şartlarda ameliyat olsun." diyorsunuz, ama bana gelince "Ben en iyi cerrahı isterim. En iyi anestezi kim, onu söyleyin, ben orada ameliyat olayım. En iyi hastanede ameliyat olayım." diyorsunuz. Bu mu sizin fakir gureba edebiyatınız Allah'ınızı severseniz beyler? Yapmayın yahu!

CÜNEYİT KARABIYIK (Van) - Kim öyle dedi?

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Dediğim gibi, Sağlık Bakanlığı, bana göre, bütün bunları şöyle koyacak olursanız, tümüyle sınıfta kalmıştır.

EYÜP AYAR (Kocaeli) - **Millet öyle düşünmüyor. Sana göre... Millet takdir ediyor.**

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Göreceğiz... Göreceğiz... 22'sinde, 22 Temmuzda saçlarınız dökülecek öne, göreceksiniz ak mı, kara mı.

EYÜP AYAR (Kocaeli) - Hep aynı şeyleri söylüyorsunuz.

Çözümlenen veri içinde en çok kullanılan sözeylemlerin (suçlama (112), hakaret (43) ve onaylamama (40)) daha çok muhalefet parti milletvekilleri tarafından açık ve doğrudan gerçekleştirildiği, muhalefet partisinin daha örtük ve dolaylı yüz zedeleyici sözeylemleri tercih ettiği sonucuna ulaşılmaktadır (Tablo 5). Bu anlamda iktidar partisinin tartışma ortamlarında incelik karşıtı ifadelerden daha çok kaçındığı söylenebilir.

Tablo 5. Gözlenen İncelik karşıtı Sözeylemlerin Gerçekleştirilme Stratejileri ve Dağılımı

Yüzü Zedeleyen Sözeylemler	Muhalefet	İktidar
Doğrudan/Açıkça	88	27
Dolaylı/Örtük	56	24
TOPLAM	144	51

Sonuç olarak, bütüncü içindeki kişisel yüzü zedeleyen sözeylemler doğrudan veya örtük olmaları açısından değerlendirildiğinde, çoğunlukla muhalefet partisi tarafından gerçekleştirilen hakaretler yine çoğunlukla açık ve doğrudandır. "Adam karalama" yöntemi ile dinleyicinin saygınlığını rencide ederek ve kişiliğine saldırı yaparak iktidar partisinin olumlu yüzünü ve saygı beklentisini bozmaktadır. Hakaretler, yapılan işe veya icraata yönelmekten çok kişisel özelliklere ve yetersizliklere odaklanmıştır. Suçlama sözeylemi yine daha çok muhalefet tarafından iktidar partisine açık ve doğrudan yöneltilmiştir. Onaylamama sözeyleminde ise durum farklıdır. Daha çok iktidar partisi onaylamamaktadır. Dolayısıyla, bu tartışma ortamında muhalefetten gelen suçlamalar ve hakaretler iktidar partisince kabul görmemektedir. Ancak muhalefet partisinin açık ve doğrudan suçlama ve hakaretlerine iktidar partisi kapalı ve örtük olarak onaylamayarak karşılık tercih etmektedir. Bu da iktidar partisinin hem olumlu hem de olumsuz yüzünü koruma çabası olarak değerlendirilebilir. Bir yandan

saygınlığını kaybetmemeye çalışırken bir yandan da suçlama veya hakaretleri onaylamayarak geleceğe yönelik kısıtlamalardan kaçınmaktadır

3.2. Olumlu ve/veya olumsuz yüzü zedeleyen söylemler

Çalışmanın ilk aşamasında iktidar ve muhalefet partisi milletvekillerinin konuşmaları sırasında “suçlama”, “hakaret” ve “onaylamama” gibi yüz zedeleyici söz eylemleri ne kadar sıklıkla kullandıklarını ve doğrudan ya da dolaylı incelik stratejilerinden hangisini daha çok kullandıkları ortaya konmuştur. Çözümlemenin ikinci kısmında ise, incelenen bu söylemlerin konuşucunun ve/veya dinleyicinin olumlu ve/veya olumsuz yüzünü ne derece zedelediği değerlendirilmiştir.

Hakaretler

Çözümlenen veri içinde rastlanan hakaret söylemi hem konuşucunun hem de dinleyicinin olumlu yüzünü zeder. Konuşan, hakaret ederek dinleyicinin saygınlığını ve toplumsal imajını tehlikeye attığından dinleyicinin olumlu yüzünü; bunu yaparak da kendi onaylanma ve sevilme gereksinimini ve şansını ortadan kaldırması sonucu kendi olumlu yüzünü zedelemektedir. Bütüncü içinde de bu durum Tablo 6’dan da anlaşılacağı üzere, hem muhalefet (21) hem de iktidar (14) partisi milletvekilleri hem konuşucunun hem de dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen hakaretler kullandıkları gözlenmiştir (Örnek 26-29).

Tablo 6. Olumlu ve/veya olumsuz yüzü zedeleyen hakaretlerin dağılımı

	Konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen hakaretler	Konuşucunun olumlu ve olumsuz; dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen hakaretler	Konuşucunun olumlu ve olumsuz; Ve olumsuz; dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen suçlama	Konuşucunun olumlu; dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünü zedeleyen hakaretler
Muhalefet	21	1	-	4
İktidar	14	-	-	3
TOPLAM	35	1	-	7

Muhalefet tarafından üretilen bir (1) hakaret söylemi konuşucunun hem olumlu hem de olumsuz yüzünü zedelediği bununla birlikte dinleyicinin de olumlu yüzünü aşağıya çektiği görülmektedir (Örnek 27). Örnekte, muhalefet partisi milletvekili, iktidar partisi milletvekiline hitaben ‘..biraz daha açık konuşayım anlamanız için.’ derken dinleyicinin anlama kabiliyetini küçümseyerek saygınlığına ve kişiliğine saldırmakta dolayısıyla dinleyicinin olumlu yüzünü; ‘..biraz daha açık konuşayım..’ cümlesiyle de kendisini gelecekte bir eylem yapma yükümlülüğü altına sokması sebebiyle kendi olumsuz yüzünü ve hakaret ettiği için bir gruba kabul edilme, onaylanma ve sevilme gereksinimini tehlikeye attığından kendi olumlu yüzünü de zedelemektedir.

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Ayrıca kimi hakaretlerin veri içinde konuşucunun olumlu; dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzüne zarar verecek şekilde kullanıldığı görülmektedir (Örnek 28 ve 29). Örnek 28'deki hakarete muhalefet partisi milletvekili 'Ben çok açık bir şekilde soruyorum, siz de soruya cevap verin; bunu bir öğrenin artık.' cümlesiyle hitap ettiği iktidar partisi milletvekilinin soruya cevap bile vermeyi bilmediğini ima ederek kişiliğine saldırmıştır. Ve saygınlığını ve toplumsal imajını tehlikeye soktuğu için olumlu yüzünü; soruya cevap vermesini öğrenmesini söylerken de, dinleyiciye gelecekte bir eylemi düzgün ve doğru yapma yükümlülüğü ile özgür olma isteğini yok ettiğinden dinleyicinin olumsuz yüzünü de zedelemiştir.

Örnek 26

BAYRAM ALİ MERAL: Birilerine, Sağlık Bakanlığının bütün imkânlarını parsellemektir değerli arkadaşlarım, dikkatinizi çekerim sayın milletvekilleri. Seksen bir ilde, Sağlık Bakanlığının hastaneleri var, birimleri var. Ben seksen bir ilde bu müesseseyi oluşturdum, hastanenin bakımı, tamiri, kamulaştırması, yeni hastanelerin yapılması, işesinin alınması... Cumhuriyet tarihinde, bundan daha akışı olan bir iş var mı, size soruyorum değerli arkadaşlarım. **Bu, işte bu ve kusura bakmasın -yani ben, Sağlık Bakanlığıyla bir türlü irtibat kuramadım, kendisi de hemşerimdir, bir şey söylemek istemiyorum, söylenecek çok söz var- onun, bu kadar ince işe aklının ereceğini zannetmiyorum. Bunu çok samimi söylüyorum.**

AHMET YENİ (Samsun) - Sayın Başkan, ayıp oluyor.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Benim ne söylediğimin farkında mısın sen? Ne söylediğimin sen farkında mısın?

Örnek 27

MUSTAFA NURİ AKBULUT (Erzurum) - Bence yanlış.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Şimdi, muhterem arkadaşlarım, neden buna ihtiyaç duyuluyor? Şimdi, düşününüz ki, bütün Türkiye'de bu müesseseyi oluşturduk, oluşacak daha. Neden ihtiyaç duyuluyor burada? Kurum var; Sosyal Sigortalar Kurumu var, oturmuş; mühendisi var, elektrik mühendisi var, makine mühendisi var, inşaat mühendisi var. Kurulu bir düzen, değerli arkadaşlarım, orada duruyor. Bu müessese orada oturuyor sayın milletvekilleri.

Değerli arkadaşlarım, SSK'da o birimi aldınız diyorum, iş yok. Herhâlde ne söylemek istediğimi anlıyorsunuz. Ama, son günü kimseyi üzmemek istemiyorum, ancak, bu kadar çalışıyorum üzmemek için, yani, becerim bu kadar, kusura bakmayın. **Eğer eskisi gibi konuşmamı istiyorsanız, biraz daha açık konuşayım anlamanız için.**

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Aç, aç!

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Açayım değil mi?

Örnek 28

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - Değerli Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Kart, mutlak alışkanlığı olduğu üzere soru sormak yerine yorum yapmayı aslında tercih etti.

Bunlar, siyasi mesajlar olarak, vermek üzere böyle bir tavrının olduğunu biliyorum.

ATILLA KART (Konya) - **Ben çok açık bir şekilde soruyorum, siz de soruya cevap verin; bunu bir öğrenin artık.**

İ. SAMİ TANDOĞDU (Ordu) - Niye hakaret ediyorsun!

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - Eğer bekleyecekseniz sorunuzun cevabını vereyim Sayın Kart.

ATILLA KART (Konya) - **Sataşmadan cevap vermesini öğrenin.**

Örnek 29

ATILLA KART (Konya) - Savcılar orada isyan ediyor size!

BAŞKAN - Sayın Kart, müsaade eder misiniz.

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - **Sayın Kart, bakın, lütfen, bu demokrasi kültürünü biraz içselleştirin.** (AK Parti sıralarından alkışlar) Bir soru sordunuz, ben size cevap

veriyorum. Bütün, cevap verdiğim her cümle boyunca itiraz ediyorsunuz. O zaman ya sormayın ya dinleyin!

ATILLA KART (Konya) - Doğru cevap vermiyorsunuz!

TUNCAY ERCENK (Antalya) - Ama siz cevap verirken tahrik ediyorsunuz!

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - Ya sormayacaksınız ya size cevap verilirken dinlemeyi bileceksiniz, öğreneceksiniz. Bunu içselleştirin lütfen. Yani, soru sormanın maksadı, bir yorum yapıp, sonra da buna cevap verilirken itiraz etmek değildir.

FARUK ANBARCIOĞLU (Bursa) - **Beş yıldır öğrenemediler, bugün mü öğrenecekler Sayın Bakan.**

Suçlamalar

Suçlama sözeyleminde konuşucu, kendisinin ‘kabul görme sevilme, onay kazanma’ beklentisini riske attığı için de kendi saygınlığını, ya da olumlu yüz beklentisini tehdit eder. Suçlamalar da hakaretler gibi hem konuşucunun hem de dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyici özelliğindedir. Çözümlenen veri içinde suçlamaların 77’si öncelikle konuşucunun ve dinleyicinin saygınlığını ve saygı beklentisini bozmaktadır (Tablo 6). Muhalefet ve iktidar partisi milletvekilleri en çok konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen suçlamaları kullanmışlardır. Muhalefet partisi toplam 99 suçlamamanın 77’sinde bu şekilde suçlamıştır (Örnek 30–32)

Suçlamalarda en çok görülen ikinci durum (19), konuşucunun olumlu; dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünün zedelenmesidir. Suçlamalar genellikle geçmişte yapılmış veya yapılmamış olayların irdelenmesi olduğu için, itham konusu eylemler gerçekleştirilmediğinde; konuşucunun öngördüğü olumsuz sonuçlardan karşıdaki kişi sorumlu tutulur. Bu durumda hem konuşucunun hem de dinleyicinin olumlu yüzü zarar görür. Ancak konuşan suçlama içerisinde suçlanan davranışın düzeltilmesi adına dinleyicinin ne yapması gerektiğini ya açıkça söyler ya da ima eder böylece dinleyeni sınırlayarak onun olumsuz yüzünü de tehdit eder.

Tablo 7. Olumlu ve/veya olumsuz yüzü zedeleyen suçlamaların dağılımı

	Konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen suçlama	Konuşucunun ve dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünü zedeleyen suçlama	Konuşucunun olumlu ve olumsuz; dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen suçlama	Konuşucunun olumlu; dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünü zedeleyen suçlama
Muhalefet	77	-	3	19
İktidar	8	1	-	4
TOPLAM	85	1	3	23

İktidar parti milletvekillerinin gerçekleştirdikleri suçlamalardan sadece birinde konuşucunun ve dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünün zedelendiği görülmektedir (Örnek 33). Öncelikle suçlama sözeylemi ile kendi saygınlığını ya da olumlu yüzüne “doğru söylemiyorsun” iması ile dinleyicinin olumlu yüzüne zarar vermektedir. Konuşan, dinleyiciye ‘..Her duyduğunu konuşup durmak, aslında

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

insanoğluna yalan söylemek için yeter..’ derken dinleyicinin “bağımsız” olma ya da herhangi bir sınırlanmaya maruz kalmama veya yükümlülük üzerine almama durumu “ her duyduğunu konuşma” gizli iletisi ile ortadan kalkmaktadır. “*Ben size hatırlatmak isterim*” tümcesi ile kendisini bir işi yapma yükümlülüğü altına sokmakta ve kendisinin de olumsuz yüzünü zedelemektedir.

Konuşucunun olumlu ve olumsuz; dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen suçlamaya da Örnek 34’de rastlamaktayız. Her iki katılımcının saygınlığının zedelenmesi sebebiyle olumlu yüzleri, konuşucunun kendini yükümlü hissetmesinden dolayı da konuşucunun olumsuz yüzü zarar görmektedir.

Örnek 30

FAHRİ KESKİN (Eskişehir) - Herkes memnun hâlimden.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - **Hiç soruyor musunuz? Bunları siz ihaleye verdiniz, böyle yaptınız işte onları da.** Şimdi, gelelim maddenin konularına değerli arkadaşlarım.

Örnek 31

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Açayım değil mi?

Şimdi, ne oldu değerli arkadaşlarım? Belediyelerinizde şu anda muazzam rahatsızlıklar var. 408 milyar dolar... Yani, seksen dört yılda yapılan borçtan daha fazlasını dört buçuk yılda yaptınız. **Bu borçlar, bu paralar nereye gitti? Nerede yatırım yaptınız? Yapmadınız! Nereye gitti?** Büyük bir bölümü belediyelere gitti. Bir gün siz de söylediniz "En büyük payı biz aldık." diye.

MUSTAFA ÇAKIR (Samsun) - Doğru değil o söylediğin.

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Azdır belki o yöreye, onu da söyleyeyim sana.

MUSTAFA ÇAKIR (Samsun) - **Bayram Bey, borcun gayrisafi millî gelire oranını bir hesapla.**

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Şimdi, ben seni televizyonda izledim, o güzel bahçede oturdu. Senin moralini bozmak istemiyorum, otur. Ne yanılacağım? Orada sohbetin güzeldi. Sen kafanda o sohbeti canlandır.

Örnek 32

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - Saygıdeğer Başkanım, teşekkür ediyorum.

Aslında, bu kürsü, kanun görüşmeleri sırasında, madde görüşmeleri sırasında kanunla, maddeyle ilişkisi olmayan konuların görüşülmesine gerçekten bu dönemde çok alışkın hâle geldi, değerli ana muhalefet partimizden milletvekillerimizin sayesinde. Sayın Kılıçdaroğlu kanun ve maddeyle ilgili hemen hemen hiçbir şey konuşmadı. Dolayısıyla, tabii olarak, söylediği bazı şeylere de benim buradan cevap vermem gerekir. Zannediyorum, Sayın Kılıçdaroğlu'nun dili sürçtü bir cümlesinde, "Saygınlığı olan kişileri Parlamente'ye taşıyamadık." dedi.

KEMAL KILIÇDAROĞLU (İstanbul) - "Taşımalyız." dedim.

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Yani "Taşımalyız." derken buradaki sayın milletvekillerinin, gerek ana muhalefet partimizden olsun gerek iktidarımızdan olsun saygınlığı yok mu? Ne anlama gelir bu yani?

Örnek 33

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Sonuçta, bu karar iptal edilir mi, edilmez mi; bunu hiçbirimiz henüz bilmiyoruz ki. Siz bir yürütmeyi durdurma kararını bir iptal kararı gibi, burada, yüce milletin huzuruna, bu değerli yüce Meclisin çatısı altına bu yanlış bilgileri getirerek niçin kafaları karıştırmak istiyorsunuz? Gerçekleri konuşmak lazım bu kürsüde.

KEMAL KILIÇDAROĞLU (İstanbul) - **Doğruyu konuşmuyorsunuz Sayın Bakan.**

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Devamla) - Şimdi, bir alışkanlık da sağda solda bir muhabirin getirip söylediği veya yayınladığı bir haberi alarak burada gelip konuşmak. Biz bir müfettiş yardımcılığı sınavı yaptık. Burada, Türkiye'nin en başarılı diplomalarına sahip öğrencileri çok yüksek puanlarla mülakatlara alındılar ve biraz önce Sayın Kılıçdaroğlu'nun burada bir gazete haberini esas alarak konuştuğu hususta da, tabii ki, hiçbir adaya bu şekilde herhangi bir soru

sorulmamıştır. Ama, Sayın Kılıçdaroğlu, ben size hatırlatmak isterim. Her duyduğunu konuşup durmak, aslında insanoğluna yalan söylemek için yeter.

Örnek 34

ÖNER ERGENÇ (Siirt) - Bu kanun ne getiriyor peki?

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Ha ona geleceğim, hiç acele etme hemşerim, hiç acele etme. Yani, değerli arkadaşlarım, şimdi bu kanun... Limanlardan mı bahsedeyim, Seydişehir'den mi bahsedeyim, Kuşadası'ndan mı bahsedeyim...

ÖNER ERGENÇ (Siirt) - Kanun sağlıkla ilgili Bayram Bey!

BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - ...hangi birisinden bahsedeyim? Dağıttınız da dağıttınız, içime oturuyor bunlar. Ben başkandım, buralarda işçi çalışıyordu, gidiyordum onlarla sohbet ediyordum, verimi artırın diyordum. Şimdi burada Aşık Kerem'in dediği gibi "Leylekler geziyor."

Değerli arkadaşlarım, şimdi bu yasa nedir? Yasa daha önce kararnamelerle, Bakanlar Kurulu kararnameleriyle yürütülüyor bu yasanın bir bölümü. Şimdi bu yasalaştırılıyor. Ne oluyor burada değerli arkadaşlarım? Bütün Sağlık Bakanlığına bağlı -yine benim bilebildiğim kadarıyla- yeni daire başkanlıkları oluşturuluyor, yani meşrulaştırılıyor, yasayla meşrulaştırılıyor, kanun kuvvetindeki kararname meşrulaştırılıyor, millî hâle getiriliyor.

Onaylamama

Muhalefet ve iktidar partisi milletvekillerinin gerçekleştirdikleri onaylamama söylemleri incelendiğinde Tablo 8'de gösterildiği üzere, toplam 40 onaylamama eylemi içerisinde 35'inin konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyici nitelikte olduğu gözlenmiştir. Örnek 35 ve 36 sırasıyla muhalefet ve iktidar partisi milletvekillerinin gerçekleştirdikleri onaylamama söylemleri olup, birbirlerinin olumlu yüzlerine yani saygınlık ve sevilme isteklerine tehdit söz konusudur. Örnek 37, 38 ve 39'da dinleyicinin gelecekteki eylemlerini belirleyerek ya da önererek onun olumsuz yüzünü de zedeleyen onaylamama örnekleri bulunmaktadır. Örnek 37'de aynı zamanda konuşucunun olumsuz yüzünü de yani "bulabiliriz şeffaflığı gösterebiliriz" sözcüğü ile konuşan kendisini de bir yükümlülük altına sokmakta olduğu için zarar görmektedir. Son olarak da, Örnek 40'da konuşunun ve dinleyicinin olumlu; "Yahu, bırak Allah aşkına!" sözü ile de dinleyene bu konularla ilgilenmeyi bırakması iletilisi verilerek, onu yükümlülük altına almasından dolayı da dinleyicinin olumsuz yüzünü zedeleyerek onaylamama söylemlerini gerçekleştirmiştir.

Tablo 8. Olumlu ve/veya olumsuz yüzü zedeleyen suçlamaların dağılımı

	Konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen onaylamama	Konuşucunun ve dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünü zedeleyen onaylamama	Konuşucunun olumlu ve olumsuz; dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyen onaylamama	Konuşucunun olumlu; dinleyicinin olumlu ve olumsuz yüzünü zedeleyen onaylamama
Muhalefet	16	1	-	2
İktidar	19	1	-	1
TOPLAM	35	2	-	3

SIYASİ SÖYLEMDE GÜÇ ve EDİMSSEL KULLANIM BİÇİMLERİ

Örnek35

İ. SAMİ TANDOĞDU (Ordu) - Sayın Başkan, sözde değil, özde söyleyin!
SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET ERDÖL (Devamla) - Söyleyeyim efendim, söyleyeyim. Şimdi, milletvekillerimizin... Tabii, öğretmenleri, halkımız, öğretirken görmek ister, öğrencileri sınıfta görmek ister, milletvekillerini de milletvekilliği yaparken bu sıralarda görmek ister. Ya... Özde bir cevap aldınız mı?
İ. SAMİ TANDOĞDU (Ordu) - **Yok. Hayır, hiç sanmıyorum.**
TUNCAY ERCENK (Antalya) - Ne oldu? Ne dedin sen şimdi?

Örnek 36

CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Aç, aç!
BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Açayım değil mi?
Şimdi, ne oldu değerli arkadaşlarım? Belediyelerinizde şu anda muazzam rahatsızlıklar var. 408 milyar dolar... Yani, seksen dört yılda yapılan borçtan daha fazlasını dört buçuk yılda yaptınız. Bu borçlar, bu paralar nereye gitti? Nerede yatırım yaptınız? Yapmadınız! Nereye gitti? Büyük bir bölümü belediyelere gitti. Bir gün siz de söylediniz "En büyük payı biz aldık." diye.
MUSTAFA ÇAKIR (Samsun) - **Doğru değil o söylediğin.**
BAYRAM ALİ MERAL (Devamla) - Azdır belki o yöreye, onu da söyleyeyim sana.

Örnek 37

CANAN ARITMAN (İzmir) - Nerede şeffaflık o zaman?
SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) - **Sunabiliriz, hiç önemi yok, ancak, bir konuda yanlışsınız Sayın Arıtman.** Bunlar, aile hekimliğini izlemek üzere görevlendirilmiş kişiler değil. Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın birçok farklı komponenti var. Aile hekimliği yalnızca bu komponentlerden birisidir. Hiçbir yetki devri yapılmamıştır bu kişilere. Görevleri, Sağlıkta Dönüşüm Programı'mızın sahada nasıl yürüdüğünü, uygulamaların ne noktada olduğunu gözlemek ve bu gözlemlere dayalı raporlarla, Bakanlık, Bakanlık bürokrasisini, Müsteşarlığı ve Bakanı, geri beslemeyle, politikalar oluşturmak açısından beslemektir.
ALİ ARSLAN (Muğla) - Dünya Bankası da besliyor!

Örnek 38

MAHFUZ GÜLER (Bingöl) - Kaç ediyor?
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - İşte bu kadar.
CAVİT TORUN (Diyarbakır) - Sizinkisi kıskançlık, kıskançlık!
MAHFUZ GÜLER (Bingöl) - Özel üniversiteler var, beş tane de özel üniversite var.
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - **Efendim, bir devleti konuşalım da ondan sonra özeli konuşun.**

Örnek 39

MUZAFFER R. KURTULMUŞOĞLU :Demoklesin kılıcı gibi antidemokratik bir yasayı getirirsin, doktorların önüne koyarsın. "İster yersin, ister yemezsin, bu, tabildot yemekdir. Bunu yersen yersin, yemezsen aç kalırsın. Çünkü, diplomanı vermem -elinde ya- diplomanı vermem."
Bence, yine buradan söylüyorum: **Bu mecburi hizmet yasası çok demokratik değildir, yanlış bir yasadır, bu yanlıştan hükümetlerin dönmesini istiyorum.**
...FİKRET BADAZLI (Antalya) - Sağ olun Hocam. Hepimiz için.
MUZAFFER R. KURTULMUŞOĞLU (Devamla) - Gönüm hepinizin tekrar buraya dönmesini istiyor. Dönmeseniz de hayatta başarılar diliyorum.

Örnek 40

MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Yolunu bilmiyorsunuz, çünkü çıkmaz yoldasınız. Yanlış bir yola girmişsiniz, ille "Bildğim yolda giderim." diyorsunuz.
ZAFER HİDİROĞLU (Bursa) - Söyle, öğrenelim.
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Şimdi, aynı yere gelecek olursanız, şurada 360 kişisiniz, Cumhurbaşkanı seçemediniz. (AK Parti sıralarından gürültüler)
BAYRAM ÖZÇELİK (Burdur) - **Yahu, bırak Allah aşkına!**
MUSTAFA ÖZYURT (Devamla) - Biz değil... Ee, işte, bilmediğiniz için...

Çalışmanın ikinci aşamasında incelenen suçlama, hakaret ve onaylamama söylemleri daha çok konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzünü zedeleyecek şekilde en fazla muhalefet partisi milletvekilleri tarafından gerçekleştirilmiş, ikinci olarak da söz konusu söylemler yine muhalefet partisi milletvekilleri tarafından konuşucunun ve dinleyicinin olumlu ve dinleyicinin olumsuz yüzüne zarar vermişlerdir.

5. Sonuç -Tartışma

Bütüncü içindeki kişisel yüzü zedeleyen söylemler genel olarak değerlendirildiğinde, çoğunlukla muhalefet partisi tarafından gerçekleştirilen hakaretler yine çoğunlukla açık ve doğrudandır. “Adam karalama” yöntemi ile dinleyicinin saygınlığını rencide ederek ve kişiliğine saldırı yaparak iktidar partisinin olumlu yüzünü ve saygı beklentisini bozmaktadır. Hakaretler, yapılan işe veya icraata yönelmekten çok kişisel özelliklere ve yetersizliklere odaklanmıştır. Suçlama söylemi yine daha çok muhalefet tarafından iktidar partisine açık ve doğrudan yöneltilmiştir. Onaylamama söylemi ise daha çok iktidar partisi tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, bu tartışma ortamında muhalefetten gelen suçlamalar ve hakaretler iktidar partisince kabul görmemektedir. Ancak muhalefet partisinden açık ve doğrudan suçlama ve hakaretlerine iktidar partisi kapalı ve örtük olarak onaylamamayı tercih etmektedir. Bu da iktidar partisinden hem olumlu hem de olumsuz yüzünü koruma çabası olarak değerlendirilebilir. Bir yandan saygınlığını kaybetmemeye çalışırken bir yandan da suçlama veya hakaretleri onaylamayarak geleceğe yönelik kısıtlamalardan kaçınmaktadır.

Suçlama, hakaret ve onaylamama söylemleri daha çok konuşucunun ve dinleyicinin olumlu yüzüne zarar verecek şekilde en fazla muhalefet partisi milletvekilleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Söz konusu söylemler yine muhalefet partisi milletvekilleri tarafından konuşucunun ve dinleyicinin olumlu ve dinleyicinin olumsuz yüzüne zarar vermişlerdir. Bu da hem incelik kurallarını göz ardı ederek saygınlığı zedeleyici hem de dinleyeni yani iktidar partisini bağlayıcı ve kısıtlayıcı söylemlerin kullanımını göstermektedir.

Söylemlerin gerçekleştirilme stratejilerinin güç ilişkisine göre değişiklik gösterdiğini (van Dijk, 2005) ve güçlü olan tarafın suçlama, onaylamama ya da hakaret etme hakkının olduğu (David, 2006; David ve ark., 2009) varsayımı göz önünde bulundurularak veriler incelendiğinde bunun onaylamama söylemi için geçerli, ancak suçlama ve hakaret söylemleri için doğru olmadığı gözlemlenmektedir. Çözümleme sonucunda çıkan sonuç güç dengesinin bağlama göre değişebileceği iddiasını desteklemektedir. İncelenen veriler ışığında, suçlama, hakaret söz eylemlerinin muhalefet partisi milletvekilleri tarafından ve onaylamama söyleminin de daha çok iktidar partisi milletvekilleri tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür. Parlamento ortamında, muhalefet ve iktidar milletvekilleri arasında geçen tartışmalarda yüz zedeleyici söylemlerinin gerçekleştirilme sayısı ile sosyal gücün doğru orantılı olmadığı söylenebilir. Parlamentoda muhalefetin görevi, iktidarın icraatını denetlemek ve yapılan hataların, eksikliklerini ortaya koymak

olduğundan bu durum söylemlerine yüz zedeleyici söylemlerin kullanımına ve daha doğrudan ve açık gerçekleştirilmelerine neden olmuştur.

İncelik karşıtı söylemler arasında muhalefet tarafından daha çok iktidarın saygınlığına yönelik tehditler gözlenmiştir. Hakaret, onaylamama ve suçlama mevcut düzen içinde güncel veya geçmişte yapılmış olan hatalara tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak iktidarın başka bir davranış biçimi belirlemesi gerektiği, onaylanmayarak, hakaret edilerek ve suçlanarak sürekli vurgulanmaktadır. Dolayısıyla olumsuz yüzü de bir şekilde geleceğe yönelik bağımsız davranma özgürlüğü kısıtlanmaya çalışılarak zedelenmektedir.

Kaynakça

- BALCI, B. (2009) Comparative Study On the Performance Of Requests And Apologies By Turkish And American Teenagers: A Pragmatic Competence Point Of View Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi Çukurova Üniversitesi
- BAYRAKTAROĞLU (2001) Advice-giving in Turkish: "Superiority" or "solidarity"? In A. Bayraktaroğlu & M. Sifianau (Eds.) Linguistic politeness across boundaries: A case of Greek and Turkish. s.177-209 John Benjamins Publishers
- BAYRAKTAROĞLU, A. (1992). Disagreements in Turkish troubles-talk Text. 12, 317-338
- BROWN, P. & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CULPEPER, J., Bousfield, D., Wichman, A. (2003). Impoliteness Revisited: With Special References to Dynamic and Prosodic Aspects . *Journal of Pragmatics* 35 1545-1579
- CULPEPER, J.(1996) Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics* 25, 349-367.
- DAVİD, M. K.. (2006). Threatening faces in Malaysian parliamentary debates. In A. Thorat (Ed.). *Pragmatics* (pp. 60-75). Pune: Institute of Advanced Studies in English (IASE).
- DAVİD, M. K; Govindasamy S.and M.Nambiar (2009). Levels of Politeness in Malaysian Parliamentary Discourse Volume 9 : 9 September
- DOĞANÇAY-Aktuna, S. & Kanişlı, S. (1995). Corrections in Turkish: Sociolinguistic analysis and cross-cultural comparison. Boğaziçi University. (ERIC Document Reproduction No. ED 390 285).
- DOĞANÇAY-Aktuna, S. & Kanişlı, S. (2001). Linguistics of power and politeness in Turkish:Revelations from speech acts. In A. Bayraktoroğlu & M. Sifianau (Eds.) Linguistic politeness across boundaries: A case of Greek and Turkish. John Benjamins Publishers
- EDSTROM, A.(2004). "Expressions of disagreement by Venezuelans in conversation: reconsidering the influence of culture." *Journal of Pragmatics* 36-1499–1518
- GOFFMAN, E. (1956). "Embarrassment and Social Interaction". *The American Journal of Sociology* 62 (3): 264–71.
- İLİE, C. (2004). Insulting in unparliamentary practice in British and Swedish parliaments: A Rhetorical Approach In Paul Bayley (Ed.) *Cross cultural perspectives on Parliamentary Discourse*. John Benjamins B.V. Amsterdam

- PENMAN, R. (1994) Facework in Communication: Conceptual and Moral Challenges. In Ting Toomey (Ed.) *The Challenge of facework: cross-cultural and interpersonal issues*
- SI, L. (2004). Pragmatic strategies and Power Relations in Disagreement: Chinese Culture in Higher Education Universal Publishers US.
- VAN DĪJK, T. A. (2005). Critical Discourse Analysis. In D.Schiffrin, D. Tanen & H.E.Hamilton (Eds.) *The Handbook of Discourse Analysis*. Blackwell Publishing. 352-371
- YETKİN, N. (2006). A pragmatic analysis of derogation in the discourse of political criticism in the Turkish Grand National Assembly, *Journal of Turkish Studies*, 3/1: 48:59,2006. Ankara Üniversitesi Modern Türklük Araştırmaları dergisi Cilt 3 Sayı 1 48 59
- WILSON, S. R., Kim, M. S., & Meischke, H. (1991). Evaluating Brown and Levinson's politeness theory: A revised analysis of directives and face. *Research on Language and Social Interaction*, 25, 215-252.